

Recenzje

Aneta M. Sokół

Stanisław Kubicius, *Społeczność ewangelicka w Simoradzu*, Parafia Ewangelicko-Augsburska w Skoczowie, Simoradz 2018, ss. 111.

Książki dotyczące parafialnej przeszłości są trwałą częścią ewangelickiego piśmiennictwa. Szczególną okazją do przypomnienia tej bliskiej, lokalnej historii są rocznice istnienia parafii, pamiątki poświęcenia kościołów po inne zapamiętane wydarzenia. Można podkreślić, że począwszy od lat 90. ukazało się wiele cennych publikacji ukazujących losy ewangelickich parafii, ich osiągnięcia i tradycje. Pozycje te od skromnie wydanych, niewielkich druków pamiątkowych ewoluowały ku profesjonalnym, okazałym książkom przygotowywanym przez historyków, badaczy czy pasjonatów lokalnej przeszłości¹. Tylko w ostatnim czasie ukazały się prace przedstawiające dzieje parafii w Rybniku, Częstochowie, Tarnowskich Górach², także w Pszczynie czy Jaworzu³.

Wśród wydanych tytułów są oczywiście publikacje poświęcone przeszłości parafii cieszyńskich, poczynając od macierzystej parafii ewangelickiej w Cieszynie⁴ po parafialne dzieje ewangelików w Wiśle, Skoczowie czy Ustroniu⁵. Książka Stanisława Kubiciusa wpisuje się zatem w krąg piśmiennictwa poświęconego lokalnej konfesyjnej przeszłości. To omówienie losów wspólnoty mniejszej od parafialnej – filiału parafii w Skoczowie, jednej zarazem z wielu cieszyńskich wspólnot stojących na straży wyznaniowych tradycji i wartości. Można zaznaczyć, że Stanisław Kubicius jest autorem opublikowanej wcześniej książki, poświęconej również ewangelikom parafii skoczowskiej. Opublikowana w 2012 roku książka upamiętniła 100-lecie istnienia obecnego Filiału w Dębowcu⁶.

Warto na wstępie poświęcić kilka słów autorowi prezentowanej publikacji. Stanisław Kubicius jest uznanym cieszyńskim pedagogiem, był także organizatorem szkolnictwa na swoim terenie; jest ponadto działaczem samorządowym powiatu cieszyńskiego, zaangażowanym również w życie konfesyjne, czego najlepszym wyrazem są publikowane książki.

Książka przedstawiająca dzieje simoradzkich ewangelików upamiętnia ważne dla wspólnoty jubileusze – wydana została w 160. rocznicę założenia cmentarza oraz 90. rocznicę poświęcenia kaplicy cmentarnej w Simoradzu, obecnie Kościoła Zesłania Ducha świętego. Podobnie jak pierwsza publikacja tego autora, zaprojektowana została okazale – twarda oprawa, przejrzystość prezentowanego tekstu, a także duża ilość ilustracji, stanowią dodatkową zachętę do zagłębienia się w lekturę pamiątkowej publikacji. Szczególnie warto podkreślić bogactwo zamieszczonych na jej kartach zdjęć, z bliższej i dalszej przeszłości, ukazujących okres budowy kaplicy, uroczystości kościelne po inne wydarzenia z życia wspólnoty. Ta wizualna,

¹ Parafialna aktywność wydawnicza po 1989 roku przedstawiona została przez autorkę w opracowaniu: A. Sokół, *Polska książka ewangelicka po 1989 roku*, Katowice 2016.

² Zob.: A. Sokół, *Książka ewangelicka w 2017 roku. Publikacje wydane w Roku Reformacji wraz z zestawieniem bibliograficznym*, strona internetowa Polskiego Towarzystwa Ewangelickiego, pod adresem: https://www.ptew.org.pl/wp-content/uploads/2018/10/sokol_książka-2017.pdf [dostęp 15.02.2019].

³ *Chrystus naszym pokojem*. Tekst Jadwiga Anna Badura, Jan Badura, Pszczyna 2016; Janik, Ryszard, *Z kart przeszłości luterńskiego zboru w Jaworzu : od reformacji XVI w. po współczesność*, Jaworze 2016.

⁴ Pozycje wydane z okazji 300-lecia kościoła Jezusowego omówione zostały w cytowanej powyżej publikacji: A. Sokół, *Polska książka*., s. 99-101.

⁵ Tamże, s. 102-105.

⁶ S. Kubicius, *Ewangelicka Gmina Szkolna i Cmentarna w Dębowcu*, Dębowiec, Skoczów 2012.

dopracowana strona dobrze służy podkreśleniu odświętnego charakteru publikacji, która pozostanie trwałym świadectwem lokalnego jubileuszu.

Dzieje simoradzkich ewangelików prezentowane są w dwunastu krótkich rozdziałach ukazujących wydarzenia, które współtworzyły tożsamość wspólnoty – tożsamość konfesyjną, kulturową oraz społeczną. To historia starań o własny cmentarz, o budowę kaplicy cmentarnej, o jej modernizację, o rozwój życia religijnego spajającego wspólnotowe życie po dzień dzisiejszy.

Autor śledzi konfesyjne losy od pojawienia się pierwszych wzmianek o zwolennikach Reformacji na simoradzkiej ziemi, przybliża czasy odrodzenia wspólnoty po okresie prześladowań protestantów, co było możliwe dzięki cesarskim patentom wprowadzającym tolerancję religijną w monarchii austriackiej, w tym na Śląsku Cieszyńskim (1781, 1849). To wtedy, na fali przyznanych uprawnień simoradzcy ewangelicy doprowadzili do ustanowienia własnego cmentarza, który miał służyć na potrzeby powołanej gminy cmentarnej. Gminę cmentarną tworzyła miejscowa społeczność wiernych, w swoich początkach przynależąca do pobliskiego zboru w Drogomyślu. Dzięki zachowanym dokumentom, archiwaliom czy zapiskom dowiadujemy się, jak wyglądała opieka nad cmentarzem, posługi pogrzebowe, po inne zasady funkcjonowania gminy.

Kolejne rozdziały przedstawiają podjęty już w odrodzonym państwie polskim trud wzniesienia własnej kaplicy, której brak był odczuwalny przez simoradzan. Zdumiewać może ilość zachowanych szczegółów dotyczących realizacji tego niełatwego przedsięwzięcia, dotyczących finansowania budowy, gromadzenia funduszy, zaangażowania konkretnych osób w prace organizacyjne czy budowlane. Zaprezentowane zostały również fotografie przybliżające budowę kaplicy czy późniejsze prace remontowe. Dowiemy się, że w tym przedsięwzięciu udział swój miała także ewangelicka młodzież. To wspólny projekt świątynny zapoczątkował ożywienie lokalnej działalności w ramach Związku Polskiej Młodzieży Ewangelickiej.

Powojenne funkcjonowanie filiału związane było z dalszymi projektami, modernizacją kaplicy oraz zapewnieniem jak najlepszych warunków dla wspólnotowego pielęgnowania wiary. Przedstawiona została historia dzwonów, które zawsze wyznaczają rytm religijnego życia na danym terenie, o które simoradzcy ewangelicy zabiegali kilkakrotnie. Przypomniane zostało kolejne przedsięwzięcie zrealizowane w latach 70. – wzniesienie własnej sali katechetycznej, co było możliwe ponownie dzięki zaangażowaniu i ofiarności członków wspólnoty. Na kartach książki omówione zostały wszystkie aspekty organizacji i funkcjonowania dawnej gminy cmentarnej, a obecnego Filiału. Upamiętnieni zostali darczyńcy, budowniczości czy kuratorzy. Ukazana została ofiarność wiernych zabiegających o nadanie organizacyjnych ram istnieniu wspólnoty.

Jeden z ostatnich rozdziałów przybliża, jak wyglądało życie religijne simoradzkich ewangelików w ciągu ostatnich dziesięcioleciach. Poznajemy tym samym, jaką drogę przebyła wzniesiona przed wojną kaplica – od miejsca sprawowania nabożeństw pogrzebowych do obecnego kościoła Zesłania Ducha Świętego. W dawnej kaplicy odbywają się regularne nabożeństwa, chrzty po inne wydarzenia liturgiczne. Simoradzcy ewangelicy inicjują także wiele innych form lokalnej aktywności świadczących o żywotności wspólnoty.

W zakończeniu książki przedstawione zostały „Sylwetki duchownych wywodzących się z Simoradza”. To dziewięć pokrótce przybliżonych postaci wywodzących się z simoradzkiej społeczności. Są wśród nich pastory, którzy podjęli służbę w amerykańskich lub niemieckich Kościołach luterańskich, a także księża, którzy sprawowali posługę w parafiach w różnym czasie. Warto przypomnieć, że z Simoradza pochodził ks. Tadeusz Szurman (1954-2014), proboszcz parafii katowickiej oraz biskup diecezji katowickiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP. Przedstawiony został także poczet kuratorów sprawujących opiekę nad wspólnotą, od pierwszego – Jerzego Raszki (1850-1899), również autora Pamiętnika gminy Simoradz, po kuratorów XXI wieku.

Na końcu zamieszczone zostały obcojęzyczne streszczenia książki (niemieckie, angielskie) oraz indeks osobowy umożliwiający odnalezienie konkretnych nazwisk w poszczególnych rozdziałach. Publikację otwierają i kończą refleksje znawców kultury Śląska Cieszyńskiego. W przedmowie prof. Zenon Gajdzica podkreśla znaczenie publikacji – jest ona ważna dla samej protestanckiej wspólnoty, ale ukazuje również przemiany społeczno-kulturowe zachodzące na cieszyńskiej ziemi, uwzględniające konfesyjność, która odcisnęła swój ślad na wizerunku regionu. Wagę publikacji podkreśla także prof. Daniel Kadłubie – w najogólniejszym wymiarze książka ukazuje poświęcenie wyznawców dla zachowania własnych tradycji na danym terenie.

Należałoby również podkreślić stronę źródłową publikacji. Autor wykorzystuje całe spektrum zachowanych dokumentów – archiwalia, protokoły zebrań, księgi finansowe, parafialne czy metrykalne.

Cennym źródłem był także wymieniony niepublikowany Pamiętnik gminy Simoradz Jerzego Raszki, a także bezpośrednie wspomnienia parafian.

Książka przybliży dzieje jednej wspólnoty, ale może być traktowana również jako świadectwo rozwoju lokalnych ewangelickich wspólnot na Śląsku Cieszyńskim. Wspólnoty te przebyły podobną drogę – od przyjęcia haseł Reformacji po kolejne etapy budowania konfesyjnych ram organizacyjnych w najbliższym środowisku. Przedstawiona historia dawnej gminy cmentarnej jest świadectwem pielęgnowania luterkańskich form wspólnotowego trwania, opartego na wspólnych przedsięwzięciach, lokalnej współpracy i podejmowaniu nowych wyzwań.

Publikacja upamiętniająca 90-lecie istnienia dawnej kaplicy cmentarnej jest ubogającym dowodem trwałości konfesyjnych wzorców, współtworzonych przez minione pokolenia, rodziny, zaangażowanych lokalnych działaczy oraz współczesnych kontynuatorów tradycji wyznaniowych.

Obie pozycje Stanisława Kubiciusa dostępne są na stronie Forum Ewangelickiego: <http://forumewangelickie.eu/index.php/podroze-w-czasie-i-przestrzeni/176-gminy-ewangelickie-w-simoradzu-i-debowcu> [dostęp 15.02.2019].